

INGEZONDEN

(Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie; deze behoudt zich het recht voor, de stukken te bekorten)

DE FARMACEUTISCH-JURIDISCHE STATUS VAN DE OVULATIEREMMERS

Prof. DROGENDIJK (1967) heeft mij zeer verplicht door uitvoerige beantwoording van de door mij ingezonden vragen. Slechts één bij hem gerezen — overigens heel begrijpelijk — misverstand zou ik direct willen wegnemen en ik veronderstel, dat hij dat waardenen zal.

Prof. DROGENDIJK heeft nl. mijn vraag, of het aanbeveling verdiende de ovulatiereammers op de U.A. (uitsluitend-apothekers)-lijst, bedoeld in het eerste lid van art. 4 van de wet op de geneesmiddelen-voorziening, resp. op de U.R. (uitsluitend-op-recept)-lijst, bedoeld in het vierde lid van art. 4 van dezelfde wet, bevestigend beantwoord. Maar hij heeft daaraan de opmerking verbonden, dat die vraag in zekere zin overbodig was, omdat die plaatsing op de U.R.-lijst bij beschikking van de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid nr. 170756 van 22 juli 1966 reeds geschied zou zijn. Dat nu is niet het geval, en kon zelfs niet het geval zijn, om de heel eenvoudige reden dat thans — 8½ jaar nadat de wet het *Staatsblad* bereikte — noch de U.A.-lijst, die bij Algemene maatregel van bestuur tot stand moet komen, noch de U.R.-lijst, die de Minister uit de U.A.-lijst mag destilleren, de *Staatscourant* hebben bereikt. De ontwerp-U.A.-lijst moet ingevolge het tweede lid van art. 4 vernoemd algemeen bekend worden gemaakt door plaatsing in de *Staatscourant* (wat juist dezer dage is geschied, nl. in de *Staatscourant* van 16 maart 1967, Nr. 54). Tussen de totstandkoming en de in-werkingtreding zal ook nog geruime tijd verlopen. Pas daarna kan de Minister met zijn U.R.-lijst komen.

De door Prof. DROGENDIJK bedoelde ministeriële beschikking nr. 170756, waarvan de juiste datering 22 juni 1966 is (te vinden in de *Staatscourant* van 7 juli 1966, nr. 129) berust dan ook niet op het 1e en 4e lid van art. 4 van de wet op de geneesmiddelen-voorziening, maar op de bevoegdheid van de minister om ten aanzien van door hem aangewezen zelfstandigheden onder andere te bepalen, dat deze gedurende een bij zijn beschikking aangewezen tijdvak van ten hoogste een jaar niet mogen worden afgeleverd dan met inachtneming van de bij zijn beschikking gestelde voorwaarden. Een dergelijke voorwaarde kan bv. zijn, dat het middel uitsluitend in de apotheek op recept mag worden afgeleverd. Deze ministeriële bevoegdheid berust op het vijfde lid van art. 4 van de wet op de geneesmiddelen-voorziening. Gezien de geweldige, veel tijd verslindende, moeilijkheden, die Kroon en Minister bij de voorbereiding van U.A.- en U.R.-lijsten hebben ontmoet en nog dagelijks ontmoeten (dus bij de voorbereiding van de uitvoering van 1e en 4e lid van art. 4 van de wet op de geneesmiddelen-voorziening) komt de bevoegdheid van de minister ingevolge het 5e lid van art. 4 vernoemd er op neer, dat hij tijdelijke noodvoorzieningen kan treffen in de vorm van voorschriften, waarvan de overtreding strafbaar is ingevolge art. 31 eerste lid onder c van de wet. Noodvoorzieningen, die automatisch na verloop van de aangewezen tijd vervallen. Ten aanzien van de ovulatiereammers heeft de Minister lang gewacht (geaarzeld?) alvorens hij in juni 1966 besloot de aflevering buiten recept tijdelijk te verbieden, in afwachting van de totstandkoming van de U.A.- en U.R.-lijsten; hoe lang hij heeft moeten wachten (aarzelen?) blijkt uit twee feiten:

1. Terstond toen bij Koninklijke Besluit van 22 juli 1963, *Staatsblad* 340, de wet op de geneesmiddelen-voorziening geheel in werking trad — op enkele artikelen na, waartoe ook

art. 4 behoorde! — heeft hij bij beschikking van 15 juli 1963 *Staatscourant* 1963, nr. 148 gebruik gemaakt van zijn bevoegdheid ingevolge art. 1 onder e, 4° om zelfstandigheid, die niet aan de wettelijke definitie van „geneesmiddel” beantwoorden, omdat ze niet worden gebruikt „voor genezing, leniging of voorkoming van enige aandoening, ziekte, ziekteverschijnsel, pijn, verwonding of gebrek bij de mens”, als „geneesmiddel” aan te wijzen. In die „aanwijzingsbeschikking geneesmiddelen” van 1963 werden zowel de „diagnostica” als de „ovulatiereammers” als zodanig aangewezen.

2. Tegelijk met het in-werkingtreden van de algemene maatregel van bestuur, bedoeld in het 1e lid van art. 4 van de wet op de geneesmiddelen-voorziening, die de titel zal dragen „Besluit U.A. zelfstandigheden” zal ook de nieuwe „aanwijzingsbeschikking geneesmiddelen” in werking treden en daarbij de oude aanwijzingsbeschikking geneesmiddelen van 1963 worden ingetrokken, terwijl het in-werkingtreden van een U.R.-lijst op basis van het 4e lid van art. 4 van de wet op de geneesmiddelen-voorziening zeker gepaard zal gaan met intrekken of expireren van het door Prof. DROGENDIJK bedoelde tijdelijke verbod van aflevering van ovulatiereammers buiten apotheek en anders dan op recept van 22 juni 1966, *Staatscourant* nr. 129. Dan pas zal men kunnen zeggen, dat de ovulatiereammers op de U.R.-lijst geplaatst zijn.

De lezer die bij publikatie van de uiteindelijke U.A.- en U.R.-lijsten zich geroepen mocht voelen de plaatsing daarop van de ovulatiereammers te verifiëren, zal bij geduldige lezing en herlezing van de lijsten daarnaar tevergeefs zoeken. Hem meen ik dus te gerieven met bij voorbaat de oplossing van het raadsel, waarvoor zij zullen menen geplaatst te zijn, aan de hand te doen: de aanduiding „ovulatiereammers” is uit de (ontwerp)beschikking(en) verdwenen door naast „genezing, leniging of voorkoming van enige ziekte” — met vermelding, dat onder „ziekte” mede verstaan wordt „aandoening, ziekteverschijnsel, pijn, verwonding of gebrek” — te vermelden „herstelling, verbetering of wijziging van functies van organen”.

Tot degenen, tot wie de vergaande consequenties van deze constructie beginnen door te dringen, meen ik goed te doen de aansporing toe te voegen vooral niet te verzuimen aandachtig de lijst van „uitzonderingen”, waarmede de „aanwijzingsbeschikking geneesmiddelen besluit” te bestuderen. Gelukkig heeft men niet vergeten daarop behalve verdund zoutzuur, venkel-, pepermunt- en rozenwater, glycerine e.d. „zelfstandigheden” met name „alcohol in alle sterkten” te vermelden. Alleen op die wijze slaagde de zorgvuldige wetgever er in, te voorkomen, dat door één enkele pennestreek „de borrel” het droeve lot van „de pil” zou hebben gedeeld en behalve de *reglementatie van de procreatie* (met en zonder ethische beginselen) de *reglementatie van een der gewichtigste grondslagen van horecabedrijven en via de accijnzen van de volkshuishouding uit de schoot der goden in die der artsen zou zijn overgegaan*. Maar dit terzijde.

Ik ben geneigd, en vele artsen zullen dat ook zijn, de theoretische inderdaad medische bezwaren tegen ongecontroleerd gebruik van ovulatiereammers te onderschrijven en op grond daarvan de eis (voorwaarde) „uitsluitend op recept” te stellen.

Ik vrees intussen dat daartegenover diverse groepen, vooral huisartsen de „receptdwang” te dien aanzien volstrekt verwerpen zullen. Om verschillende redenen, waarvan ik er enkele wil noemen:

1. Er zullen grote groepen artsen met principiële, ev. religieuze bezwaren zijn tegen het gebruik van ovulatiereammers ter voorkoming van conceptie (vooral bij minderjarigen, in het algemeen bij ongehuwden, maar ook bij jonggehuwden, resp. altijd). Als onverhoopt ten Vaticane

de behoudende stroming van de Curie het mocht winnen, staan vele r.k. artsen voor een gewetensconflict.

2. Er zullen grote groepen artsen met principiële bezwaren bestaan tegen betrokken worden in discussie over wat Prof. DROGENDIJK heel juist de „zedelijke toelaatbaarheid” van de bedoelde middelen heeft genoemd.

3. Er zullen nog veel meer artsen zich met hand en tand verzetten tegen gedwongen inschakeling in de „distributie” van in 95 pct van de gevallen niet tot geneeskundig doel gebezigde middelen, waarvoor een recept gevorderd wordt, terwijl in die 95 pct van de gevallen voor het voorschrijven geen medische indicatie bestaat m.a.w. hun gedwongen aandeel in wat ik boven de reglementatie van de procreatie noemde draagt geen geneeskundig karakter.

4. Te verwachten is, dat grote groepen vrouwen en meisjes er de voorkeur aan zullen geven de eigen huisarts voorbij te gaan als zij weer een „pakje pilrecepten” (liefst voor een heel jaar tegelijk) zullen „nodig hebben”, zodat zich groepen „onbekende pilreceptpatiënten” zullen vormen, te wier aanzien elke controle op de gevolgen ontbreekt. De rangen van deze opzettelijk de huisarts passerende „pilreceptjaagsters” zullen in hoge mate worden verstrekt door de patiënten van de artsen — behorende tot de sub 1-3 genoemde groepen — die altijd „dergelijke recepten” weigeren, of van geval tot geval beoordelen of zij tot het schrijven daarvan (al dan niet na stellen van „lastige vragen” en al dan niet na onderzoek van de patiënten) willen medewerken.

5. In minimum van tijd zal de „fluisterkrant” de vrouwen en meisjes, die te dien aanzien geïnformeerd wensen te zijn, op de hoogte brengen van de namen en adressen van de artsen, waar de stapels gedrukte ovulatierecepten reeds van een gestempelde datum voorzien en geparafeerd klaar liggen (met vermelding *a.* van het aantal dat men „daar” tegelijk kan krijgen, *b.* of men „daar die recepten” ook kan krijgen voor moeder, zusje, vriendin, *c.* wat men „daar voor die recepten” moet betalen.

6. Volledigheidshalve meen ik goed te doen erop te attenderen, dat zowel de recept-definitie van art. 1 van de wet op de geneesmiddelenvoorziening als art. 8 van de wet op de uitoefening van de geneeskunst expressis verbis toestaan, dat op het recept de naam van de patiënt(e) door cijfers of letters vervangen wordt. Het zou mij te ver voeren, hier te treden in de perspectieven die deze wetsvoorschriften openen voor de volkomen oncontroleerbare uitgifte „en masse” van ovulatierecepten. In het midden latende of de bestaande wetgevingen (medisch en farmaceutisch) de artsen verplicht, zich van de identiteit te overtuigen van de personen aan wie zij iets voorschrijven, staat voor mij vast, dat, ten aanzien van apotheker en apotheekhoudende arts, van letters of cijfers ter vervanging van de naam van de patiënt(e) voorziene recepten volle rechtskracht bezitten en door hen de uitreiking van het voorgeschreven middel aan hem of haar die het recept presenteert niet kan worden geweigerd.

7. Plaatsing van de ovulatierecepten op U.A.- en U.R.-lijsten in de naaste toekomst confronteert vrouwen (meisjes)-, artsen- en apothekerswereld zodoende — punt 6 zal wel velen de schellen van de ogen doen vallen — met een goed bedoelde, maar in de gegeven verhoudingen volkomen „on-doelmatige”, d.w.z. tot het daarmee beoogde doel niet adequaat kunnende bijdragen — „dwangmaatregel”. Ik maak mij geen enkele illusie, dat een vrouw of meisje, aan wie een arts het schrijven van een dergelijk recept weigert, die weigering „nemen” zal; zij zal zonder uitzondering meer of minder verbaasd of boos zeggen of denken „dan ga ik naar een ander”. Naïef lijkt het mij te veronderstellen, dat zij bereid zal zijn dat spreekuurbezoek — als zij zonder het begeerde, onmisbare, „to-be-or-not-to-be”-recept de

deur van de spreekkamer uitgewerkt wordt of uitrent — ook nog te betalen!

De slotvraag, die ik daarom in gemoede aan Prof. DROGENDIJK zou willen voorleggen, luidt: „Hebben alle deskundigen, autoriteiten, commissies, organisaties, ambtenaren, enz. die de Minister en de Staatssecretaris van Sociale zaken en Volksgezondheid geadviseerd hebben de ovulatierecepten op de U.A.- en U.R.-lijsten te plaatsen, en deze Excellenties zelve, toen zij aan dat advies gevolg gaven, eigenlijk wel geweten wat zij deden?” Gouverner c'est prévoir, en dat is de reden waarom geen enkele simpele visserman zal verzuimen elke keer, dat hij weer op hoop van zegen uitvaart, te voren zijn netten te boeten en de mazen te controleren.

Met alle waardering en respect voor de juristen, die op alle departementen zich op de „legislatieve afdeling” („Afdeling Wetgeving” staat er meestal op de deur) wijden aan de uitzonderlijk moeilijke en bij het bijna spreekwoordelijke gebrek aan legislatieve kennis en inzicht van de meeste bewindslieden vaak heel erg ondankbare taak, wets- en uitvoeringsvoorschriften voor te bereiden en zo te formuleren, dat er „geen speld tussen kan” ben ik als vrucht van bijna een halve eeuw bestudering en beoefening van de sociale geneeskunde (kunst) in het algemeen en de administratieve en verzekeringsgeneeskunde en -geneeskunst (sociaal en particulier) in het bijzonder niet alleen gaan begrijpen wat Koning SALOMO bedoelde toen hij concludeerde, dat alles ijdelheid was, maar ook gaan verstaan de juistheid — ook voor vandaag — van het oordeel, dat enkele eeuwen geleden de bekende Zweedse staatsman OXANSTIERNA uitsprak, toen hij tegen zijn zoon zeide: „Mijn zoon, Gij weet niet met hoe weinig verstand de Wereld geregeerd wordt”.

Literatuur: DROGENDIJK, A. C. (1967) *Ned. T. Geneesk.* **III**, 465. — SCHUURMANS STEKHOVEN, W. (1967) *Ned. T. Geneesk.* **III**, 465.

Kneegsel (N.Br.), 21 maart 1967

W. SCHUURMANS STEKHOVEN

Voor de door collega SCHUURMANS STEKHOVEN gemaakte aanvullende opmerkingen ben ik zeer erkentelijk.

Wat het eerste gedeelte van zijn ingezonden stuk betreft heeft collega SCHUURMANS STEKHOVEN formeel gelijk, want de U.R.-lijst is inderdaad nog steeds niet verschenen. Ten opzichte van het door mij op 17 februari jl. aan collega SCHUURMANS STEKHOVEN gegeven antwoord maakt dit echter praktisch weinig of geen verschil. Het is immers niet wel denkbaar dat de minister, gezien zijn beschikking van 22 juni 1966, straks de pil niet op de U.R.-lijst zal plaatsen.

Intussen blijf ik van mening dat de medische bezwaren tegen ongecontroleerd gebruik van ovulatierecepten, welke tussen haakjes niet van theoretische maar van praktische aard zijn, zó groot zijn dat aan de eis „uitsluitend op recept verkrijgbaar” vastgehouden dient te worden. De bezwaren die mogelijkwijze uit een plaatsing op de U.R.-lijst kunnen voortvloeien — door collega SCHUURMANS STEKHOVEN hier en daar zo levendig en indringend beschreven — weerhouden mij niet, aan deze eis te blijven vasthouden. Het alternatief toch is een volslagen ongecontroleerd gebruik van de pil en weinig artsen, naar ik aanneem, zullen deze weg willen of durven aanbevelen.

De door collega SCHUURMANS STEKHOVEN gestelde slotvraag geef ik gaarne aan de betrokkenen door, want die alleen zijn in staat hierop een adequaat antwoord te geven. Intussen ben ik geneigd, aan alle genoemde personen, organisaties en instanties meer kennis en wijsheid toe te kennen dan collega SCHUURMANS STEKHOVEN.

Amsterdam, 30 maart 1967

A. C. DROGENDIJK